

Kyberkriminalita v dokumentech a v legislativě

Úvod

Rozvoj moderní společnosti bezprostředně souvisí s moderními prostředky komunikace¹ a Internetem.²

Vedle moderních prostředků komunikace je třeba se zmínit o platebních kartách. Platební karty nelze jednoznačně zařadit mezi prostředky komunikace.³ Jejich pozice v moderní komunikaci se, podle mého názoru, v poslední době proměňuje a v podstatě sílí. Již nelze hovořit jen o využití karty k platbám v kamenných obchodech a výběr z bankomatu, ale její funkce se rozšiřuje například do veřejné správy.⁴

V platné právní úpravě lze najít velké množství trestných činů, které lze spáchat prostřednictvím moderních prostředků komunikace nebo jsou prostředky komunikace předmětem jejich útoku.

Česká republika analyzuje aktuální a neustále se vyvíjející trestnou činnost v oblasti internetových komunikačních prostředků a vytváří koncepce boje proti takové nelegální činnosti, a to jak vládní tak nevládní.

Je třeba zmínit, že odborná veřejnost, která se schází na konferencích nejenom ve světě ale i u nás,⁵ teoreticky také významně přispívá k boji proti takové trestné činnosti.

Cílem tohoto příspěvku je představení dokumentů a legislativního rámce, který řeší problematiku kyberkriminality, přičemž legislativa se týká uvedení konkrétních trestných činů majetkových, trestných činů chránících majetkové zájmy a ostatních trestných činů ve vztahu k moderním prostředkům komunikace, Internetu a platebním kartám v platné právní úpravě, v nepřijatém trestním zákoně⁶ a v projednávaném trestním zákoníku. Okrajově bude také představena slovenská a maďarská trestněprávní úprava.

Vývoj kyberkriminality⁷

Původně byla počítačová kriminalita (ang. computer crime) zaměřena na hmotnou podstatu počítače, například se jednalo o poškozování cizí věci, krádež. Postupně začaly být počítače atakovány většinou s úmyslem spáchat podvod. Objevovalo se tzv. softwarové pirátství.⁸ Vývoj trestné činnosti v oblasti výpočetní techniky se dostával do tzv. nové doby

---

¹ Pod pojmem moderní prostředky komunikace rozumíme pro naše účely telefon (mobilní a s pevným připojením, který je možné zařadit i mezi tradiční prostředky komunikace) a počítač (přenosný i nepřenosný, PDA a ve spojení s mobilním telefonem – MDA).

² „Internet je globálním prostředím, které vzniká propojením mnoha jednotlivých internetových sítí.“ Vítovský, A. Moderní slovník softwaru výkladový anglicko-český a česko-anglický. 1. vydání. Praha: Antonín Vítovský – AV software, 2006, s. 253.

³ Podrobněji viz Poremská, M. Bezpečnost přímého bankovníctví. Právní rádce, 2006, č. 11, s. 53.

⁴ Akceptace karet ve Vašem úřadu na terminálech České spořitelny. Veřejné zakázky, 2007, č. 4, s. 48.

⁵ Např. mezinárodní konference Kyberprostor, která se pravidelně koná na podzim v Brně na Masarykově univerzitě.

⁶ Dne 21. března 2006 Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky nepřijala (tisk 744/5) vládní návrh nového trestního zákoníku, který byl zamítnut Senátem Parlamentu České republiky.

⁷ Jiné rozdělení viz např. v dokumentu Základní definice vztahující se k tématu kybernetických hrozeb na <http://www.mvcr.cz/bezpecnost/informacni.html>, který dělí trestnou činnost na počítačovou kriminalitu, informační kriminalitu a kriminalitu související s pokročilými technologiemi.

⁸ Tzv. softwarové pirátství znamená neoprávněné užívání počítačových programů.

počítačového zločinu,⁹ která se vyznačovala nástupem osobních počítačů, vznikem počítačových sítí a Internetu.

Objevuje se tzv. informační a inforatická kriminalita. Informační kriminalita se týká informací, např. zneužívání informací v obchodním styku nebo pomluva. Kriminalita inforatická zahrnuje vedle informací i uživatele, provozovatele a zařízení, jedná se o pojem širší než informační kriminalita.

Myslím si, že informační kriminalita je vytěšňována službami poskytovanými na dálku, které mají charakter služeb informační společnosti, a to díky prorůstání Internetu do všech lidských činností, tzv. e-kriminalitou.¹⁰

Kyberkriminalita v dokumentech

Informovanost o kyberkriminalitě se může zvyšovat uveřejňováním nejrůznějších dokumentů, mám na mysli, například dokumentů na internetových stránkách Ministerstva vnitra České republiky.¹¹

Jedná se o vládou neschválené dokumenty Analýza současného stavu a trendů vývoje trestné činnosti na úseku Informačních technologií a internetu včetně návrhu řešení, Základní definice vztahující se k tématu kybernetických hrozeb, Základy bezpečnosti na Internetu, Zahraniční inspirace související s tématem kybernetických hrozeb, Kybernetické hrozby: výzva pro moderní společnost.

Dokument Základní definice vztahující se k tématu kybernetických hrozeb definuje kromě každodenně užívaných pojmů informační bezpečnost, počítačové právo, počítač, Internet, informační a komunikační technologie, informační společnost, informační systém, nevyžádaná pošta (spam) nebo WiFi (Wireless Fidelity) pojmy spyware, adware, malware, trojský kůň, přeměrovávače (re-dial, pharming crimeware), phishing (tzv. rybaření, házení udic) atd. Z uvedeného vyplývá, že se používá značný počet anglických slov bez jejich překladu do jazyka českého. Otázkou může do budoucna být, jak takto zavedené pojmy bude legislativa užívat.

Základy bezpečnosti na Internetu je dokumentem poskytujícím rady „primárně těm, kteří jsou připojeni k síti Internet, ale využít jich částečně mohou i ostatní uživatelé informačních a komunikačních technologií.“ Rady se týkají také pravidel všeobecné prevence a možností rozpoznání viru v osobním počítači. Dále dokument doporučuje další internetové zdroje informací v oblasti bezpečnosti, např. <http://www.bezpecneonline.cz> nebo http://www.egovernment.cz/archiv/pdf_3-06/1.pdf atd.

Situaci v zahraničí, v souvislosti s tématem kybernetických hrozeb, konkrétně v zemích, které jsou nejvíce "zasít'ovány", monitoruje dokument Zahraniční inspirace související s tématem kybernetických hrozeb. Představuje země Spojené státy americké, Spojené království, Spolková republika Německo, Nizozemí, Itálie, Francie, Španělsko, Rakousko, Irsko, Dánsko, Švédsko, Litva, Estonsko, Lotyšsko, Slovinsko, Řecko, Kypr, Polsko, Maďarsko, Slovensko, Rumunsko, Turecko, Arménie, Japonsko, Korejská republika a Ukrajina. Daný rozbor neobsahuje z pohledu Internetu zajímavé země jako Čínu, Rusko aj., protože, jak je uvedeno v dokumentu, důvodem byly nedostupné srovnatelné informace.

Přínosem dokumentu Kybernetické hrozby: Výzva pro moderní společnost je uvedení do institucionálního a dokumentového zajištění dané problematiky. Přes představení role moderních technologií v současné společnosti, uvedení důvodů, pro které je kybernetická kriminalita pro své pachatele přitažlivá po základní charakteristiku současného

⁹ Smejkal, V. Jaké zločiny a jak je stíhat?, vystoupení na mezinárodní konferenci Kyberprostor 2005, Brno – Masarykova univerzita, Právnická fakulta ve dnech 7. – 8. listopadu 2005.

¹⁰ Sokol, T. In Smejkal, V. a kol. Právo informačních a telekomunikačních systémů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 693.

¹¹ <http://www.mvcr.cz/bezpecnost/informacni.html>

kybernetického ohrožení České republiky, vládní koncepce, strategie Ministerstva vnitra, organizační zabezpečení boje proti počítačové kriminalitě a nejnávratnější investice do bezpečnosti.

Dokument Analýza současného stavu a trendů vývoje trestné činnosti na úseku informačních technologií a internetu včetně návrhu řešení (dále jen „Analýza“) poskytuje ucelený přehled o dané problematice. Dynamický vývoj v předmětné oblasti způsobuje, podle mého názoru, že Analýza se stává neaktuální, protože se věnuje rozboru informační kriminality v roce 2000.

Analýza je součástí dokumentu Koncepce boje proti trestné činnosti v oblasti informačních technologií včetně harmonogramu opatření.

Platná právní úprava

Všechny trestné činy, zejména trestné činy proti majetku, které podle platné právní úpravy českého trestního práva hmotného stanovuje ve své zvláštní části v hlavě deváté zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále „trestní zákon“ nebo „TZ“), nemohou být (prozatím) páčány (internetovými) prostředky komunikace nebo předmětem útoku nejsou právě komunikační prostředky a platební karty vyjma níže uvedených.

Některé ze skutkových podstat mohou patřit do obou skupin, např. podvod. Uživatelé přímého bankovníctví¹² jsou většinou e-mailem žádáni o sdělení přístupových hesel ke svým „elektronickým“ účtům (tzv. phishing). Mylně se domnívají, že jsou dotazováni svou bankou, přičemž pachatel (pachatelé) díky sděleným informacím získají přístup k jejich bankovním účtům.¹³ V podstatě zcela běžné je, že se reklamují mobilní telefony, které funkčními přístroji vůbec nejsou, jedná se o tzv. makety, což ovšem nelze mnohdy rozeznat apod.

Intenzivním vývojem moderních technologií např. u trestného činu krádeže sílí myšlenky, zda možnost nastartovat auto „na dálkové ovládání“ není jen prvním krůčkem k možnosti krádeže těchto věcí „na dálku“ apod.

Vzhledem k narůstající trestné činnosti v bankovním sektoru díky přímému bankovníctví je hodný zvláštního zřetele trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti upravený v § 252a TZ.

Pojmy „legalizace výnosů z trestné činnosti“ či „výnos“ nejsou v trestním zákoně definovány. Definice zavádí zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Uvedený trestný čin zavedla s účinností od 1. července 2002 novela č. 134/2002 Sb. na základě závazků vyplývajících z Úmluvy o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu.¹⁴

Díky zcela běžnému užívání platebních karet je vhodné dále uvést trestný čin neoprávněného držení platební karty,¹⁵ který je upraven v ustanovení § 249b TZ. Byl do trestního zákona zapracován s účinností od 1. ledna 1994 novelou č. 290/1993 Sb.

¹² „Jsou to služby, které umožňují komunikaci banky a klienta bez toho, aby klient musel banku navštívit. Vše se děje pomocí buď telefonu (a to i mobilního) nebo počítače a Internetu.“ Přímé bankovníctví [citováno 21. února 2006]. Dostupný z: http://www.finance.cz/home/bankovnictvi/prime_b/.

¹³ Např. viz Pozor na e-mailů z banky [citováno 3. ledna 2007]. Dostupný z: <http://www.mesec.cz/aktuality/6742/>.

¹⁴ Sdělení č. 33/1997 Sb. Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu.

¹⁵ Předmětem útoku u trestného činu neoprávněného držení platební karty podle § 249b TZ je samotná platební karta, nikoliv peněžní prostředky uložené na bankovním účtu, ke kterému byla platební karta vystavena. Podrobněji viz rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. TR NS 1/2004-T 651.

„**Platební karta**“ není definována v žádném obecně závazném právním předpise. Vydávání a užívání karet se řídí zásadami uveřejněnými v Úředním sdělení č. 31/1994 Sb. České národní banky o vydání Všeobecných obchodních podmínek, kterými se stanoví zásady vedení účtů klientů u bank a provádění platebního styku a zúčtování na těchto účtech. Podle Všeobecných obchodních podmínek je bankovní platební kartou prostředek k provádění bezhotovostních plateb a výběrů hotovosti prostřednictvím účtu vedeného u banky, jehož fyzikální charakteristiky včetně materiálu, konstrukce, vlastností a rozměrů musí být v souladu s mezinárodními technickými normami (normy ISO).

Platebními kartami nejsou karty identifikační, členské, zákaznické apod., pokud nesplňují podmínku nepřenositelnosti, identifikovatelnosti a nejsou určeny k výběru hotovosti z bankomatů, příp. k placení zboží a služeb.

Dále předmětem způsobilým plnit funkci platební karty může být ten, který nebyl vydán oprávněným subjektem, ale je schopen plnit stejnou či obdobnou funkci jako platební karta.

Neoprávněným držením platební karty není držení znehodnocených karet např. při sběratelské činnosti.

Dalším trestným činem týkající se užívání moderních prostředků komunikace je trestný čin poškození a zneužití záznamu na nosiči informací (§ 257a TZ), který byl do trestního zákona zařazen zákonem č. 557/1991 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1992.¹⁶ Uvedená změna byla reakcí na v dané době rozvíjející se tzv. počítačovou kriminalitu.

Co se týče pojmu „**nosič informací**“, opět neexistuje žádná legislativní definice. Pojem lze vykládat různě, buď z pohledu zejména kybernetického anebo právního. Vzhledem k nutnosti srozumitelnosti pojmu nejen pro neobornou veřejnost, lze nosičem informací chápat věc, do které lze zaznamenávat data (informace) a z které lze data (informace) opět získávat a používat je. Může jím být disketa, CD, flashdisk, pevný disk, čip, operační paměť atd.

„**Informací**“ se rozumí jakýkoliv poznatek mající v daném kontextu pro určitou osobu či určitý okruh osob hodnotu. Na rozdíl od nosiče informací má nehmotný charakter.

„**Počítačem**“ je „zařízení na zpracování, uchovávání a využití informací rozmanitého rázu, které převádí na číselné kódy“.¹⁷

„**Technickým vybavením počítače nebo jiného telekomunikačního zařízení**“ (tzv. hardware) je jeho hmotná podoba, tj. například klávesnice, monitor, displej atd.

„**Programovým vybavením počítače nebo jiného telekomunikačního zařízení**“ (tzv. software) je jednoduše vyjádřeno program.

Zákonná definice předmětného trestného činu obsahuje v § 257a odst. 1 písm. c) TZ pojem „**jiné telekomunikační zařízení**“, ¹⁸ přičemž se již běžně používá pojem elektronická komunikace. S účinností od 1. května 2005 platí nový zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který nahradil zákon č. 151/2000Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů. Elektronická komunikace zahrnuje kromě telekomunikace novou a širší nabídku komunikačních služeb s ohledem na současný technologický vývoj.

Majetkové zájmy jsou chráněny i v dalších hlavách trestního zákona, zejména v hlavě druhé obsahující trestné činy hospodářské. Ve vztahu k moderním komunikačním prostředkům a Internetu se jedná především o trestný čin porušování autorského práva, práv

¹⁶ Již zmíněnou novelou č. 134/2002 Sb. bylo znění § 257a odst. 1 TZ změněno s účinností od 1. 7. 2002.

¹⁷ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1588.

¹⁸ Pojem „**jiné telekomunikační zařízení**“ může být zavádějící. Podrobněji viz Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. op. cit., s. 1588.

souvisejících s právem autorským a práv k databázi v § 152 TZ.¹⁹ Právě anonymní prostředí internetové sítě usnadňuje zasahovat do osobnostních a majetkových práv autora nejnadhěji.²⁰

Uvedený trestný čin je definován tzv. trestněprávní normou s blanketní dispozicí, což znamená, že odkazuje na právní předpisy upravující oblast autorského práva.

Znalost zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), v platném znění, a jeho prováděcích předpisů je nezbytná.²¹

Český právní řád neobsahoval trestný čin přechovávání pornografie (pro soukromé účely) na rozdíl od ostatních členských zemí Evropské unie, např. Slovenské republiky či Maďarské republiky (viz níže). Trestní zákon upravoval ve vztahu k pornografii pouze trestný čin Ohrožování mravnosti (§ 205 TZ). Novela trestního zákona č. 134/2002 Sb. (již uvedená) rozšířila pojetí trestného činu ohrožování mravnosti podle aktuálního (nejenom technologického) vývoje ve společnosti například o zavedení sankce, spáchá-li pachatel čin „**veřejně přístupnou počítačovou sítí**“, kterou se rozumí „funkční propojení počítačů do sítí s cílem vytvořit informační systém pracující s tzv. dálkovým přístupem, jakým je především Internet.“²²

Skupina poslanců (Milan Bičík, Kateřina Konečná, Zdeněk Maršíček, Ivana Lesná, Stanislav Grospič a Soňa Marková) předložila dne 14. prosince 2006 Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky novelu trestního zákona, jejíž změna spočívala v úpravě znění trestného činu ohrožování mravnosti a jeho doplnění, konkrétně v zavedení trestnosti výroby, šíření a přechovávání pornografie a výroby, šíření a přechovávání dětské pornografie ve zněních předložených skutkových podstat (§ 205 a 205a novely).²³

Novela ve znění zákona č. 271/2007 Sb. nebyla účinnosti dne 1. prosince 2007 a zrušila trestný čin ohrožování mravnosti a zavedla trestný čin šíření pornografie (§ 205), přechovávání dětské pornografie (§ 205a) a zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 205b).

Členské státy EU měly nejpozději do 20. ledna 2006 podle Rámcového rozhodnutí Rady o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii ze dne 22. prosince 2003²⁴ kromě mnohých jiných přijmout opatření k zajištění trestnosti úmyslných jednání týkajících se dětské pornografie, jsou-li prováděna neoprávněně, bez ohledu na to, zda jsou

---

¹⁹ Např. dovoz a prodej audiokazet, na nichž je přehrán záznam z kompaktních disků bez souhlasu nositelů autorských práv a práv souvisejících s právem autorským (dříve příbuzných práv), je trestným činem podle § 152 TZ, jedná-li pachatel úmyslně. Podrobněji viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 2. 1993, sp. zn. 5 TZ 130/1992.

²⁰ Pokud má ustanovení § 18 autorského zákona sloužit jako podklad pro apriorní trestněprávní postih a vyplnit dispozici blanketní normy § 152 trestního zákona, musí být natolik přesné a ve svých důsledcích předvídatelné, aby bylo dostatečným vodítkem pro chování svých adresátů. Proti jednáním porušujícím práva vyplývající z občanskoprávních předpisů je třeba v prvé řadě brojit soukromoprávními prostředky podle zásady vigilanti bus iura. Při jejich nedostatečnosti uplatnit sankce správní, a teprve na posledním místě, jako ultima ratio, právo trestní. Opačný přístup, tedy užití trestněprávního postupu, aniž by prostředky jiných právních odvětví byly použity, by byl v rozporu s již naznačeným principem subsidiarity trestní represe, který vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě. Podrobněji viz náleží Ústavního soudu, sp. zn. ÚS 69/06.

²¹ Z hlediska posuzování subjektivní stránky jednání pachatele tohoto trestného činu proto platí, že neznalost autorského zákona se posuzuje stejně jako neznalost normy trestní, a pachatele proto nevyvíňuje. Podrobněji viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 1996, sp. zn. 2 TZ 46/1996.

²² Šámal, P., Půry, F., Rizman, S. op. cit., s. 1231.

²³ Návrh poslanců Milana Bičíka, Kateřiny Konečné, Zdeňka Maršíčka, Ivany Levé, Stanislava Grospiče a Soni Markové na vydání zákona, kterým se mění zákon číslo 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů [citováno 23. května 2007] <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=114&CT1=0>.

²⁴ Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 22. prosince 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii (2004/68/SVV).

prováděna prostřednictvím počítačového systému²⁵ či nikoli, a to výroba dětské pornografie; prodej, rozšiřování nebo další předávání dětské pornografie; nabízení nebo zpřístupňování dětské pornografie; pořizování nebo držení dětské pornografie.

Ve vztahu k zahraniční právní úpravě uvádím, že slovenský trestní zákon (zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon) upravuje s účinností od 1. ledna 2006 vedle trestného činu ohrožování mravnosti (§ 371 a 372) trestný čin výroba dětské pornografie (§ 368), rozšiřování dětské pornografie (§ 369) a přechovávání dětské pornografie (§ 370).²⁶

Slovenská republika (na rozdíl od České republiky) pružně zareagovala na vývoj trestnosti ve společnosti, a zároveň na závazky, které jí vyplývají z jejího členství v EU a vypracovala nový trestní zákon s výše uvedenou účinností.

Maďarský trestní zákon (zákon IV z roku 1978) taktéž obsahuje trestné činy související s ilegálním pornografickým materiálem (Oddíl 195/A), konkrétně přechovávání, nabízení, převážení a výroba, distribuce a uveřejňování pornografických zobrazení nezletilých.

Nepřijatý trestní zákon

Nepřijatý trestní zákoník definoval trestné činy proti majetku v hlavě páté.

Skutková podstata majetkového trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti (a podílnictví) byla v trestním zákoně doplněna tak, aby se tyto trestné činy vztahovaly nejen na věci nebo jiný majetkový prospěch získaný trestným činem spáchaným v České republice, ale i na věci nebo jiný majetkový prospěch získaný trestným činem v cizině (srovnej s platnou právní úpravou). Dále byla upravena sazba u základní skutkové podstaty trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 195 nepřijatého trestního zákona). Vzhledem k tomu, že věc nebo výnos může pocházet z trestného činu, na který zákon stanoví trest mírnější, bude pachatel potrestán oním trestem mírnějším.²⁷

Nepřijatý trestní zákoník již nepoužíval pojem „platební karta“, ale zavedl pojem obecnější „platební prostředky“ zahrnující jak platební karty tak cenné papíry. Skutkovou podstatu neoprávněného nakládání s platebním prostředkem (§ 185 nepřijatého trestního zákona) převzal z Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 28. května 2001 o potírání podvodů a padělání bezhotovostních platebních prostředků,²⁸ které zavádí pojem „platební nástroj.“ Platební nástroj definuje jako „hmotný nástroj s výjimkou zákonného platidla (bankovek a mincí), díky němuž může držitel nebo uživatel na základě jeho specifické povahy samostatně nebo ve spojení s jiným (platebním) nástrojem převést peníze nebo peněžní hodnotu, jako jsou například kreditní karty, karty Eurocheque, jiné karty vydané finančními institucemi, cestovní šeky, eurošeky, jiné šeky a směnky, které jsou například provedením, kódováním nebo podpisem chráněny před napodobením nebo podvodným použitím.“

Na novou dobu počítačového zločinu reflektoval zavedením skutkových podstat vycházejících z Úmluvy o počítačové kriminalitě ze dne 23. listopadu 2001 (dále také „Úmluva“) a z požadavků praxe: neoprávněného přístupu k počítačovému systému a poškození a zneužití záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací (§ 205 nepřijatého trestního zákona), opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla

²⁵ Počítačovým systémem se rozumí podle Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 22. prosince 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii (2004/68/SVV) zařízení nebo skupina propojených nebo souvisejících zařízení, z nichž jedno nebo více provádí na základě programu automatické zpracování údajů (čl. 1 písm. c).

²⁶ Podrobněji viz Poremská, M. Právní úprava pornografie v českém a slovenském právním řádu. Státní zastupitelství, 2007, č. 7 – 8, s. 28 an.

²⁷ Podrobněji viz Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku [citováno 28. ledna 2006] <http://www.grand-software.cz/download/files/trzduv.rtf>.

²⁸ Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 28. května 2001 o potírání podvodů a padělání bezhotovostních platebních prostředků (2001/413/SVV).

k počítačovému systému a jiných takových dat (§ 206 nepřijatého trestního zákona) a poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti (§ 207 nepřijatého trestního zákona).

Česká republika stejně jako Slovenská republika podepsaly Úmluvu o počítačové kriminalitě v roce 2005, přičemž ji neratifikovaly na rozdíl od Maďarské republiky.

Úmluva upravuje nejenom majetkové trestné činy proti důvěrnosti, integritě a zpřístupnění počítačových dat a systémů,²⁹ ale i trestné činy související s počítači, trestné činy ve vztahu k dětské pornografii a trestné činy týkající se autorského práva a práv souvisejících.

U trestných činů proti důvěrnosti, integritě a zpřístupnění počítačových dat a systémů je stanoveno, že státy by měly přijmout takovou národní právní úpravu nebo opatření, které zakládají trestnost úmyslného neoprávněného přístupu k počítačovému systému, neoprávněného užití počítačových dat z počítačového systému, dále neoprávněného poškozování, mazání, zkreslování, pozměňování nebo odstraňování počítačových dat, závažné neoprávněné způsobení nefunkčnosti počítačového systému a zneužití přístroje. Státy měly podle Úmluvy vyhrazeny právo neaplikovat některé závazky.

U trestných činů souvisejících s počítači, konkrétně padělání nebo podvod, by se mělo podle Úmluvy postihovat například způsobení ztráty majetku vložení, změnou, vymazáním nebo odstraněním počítačových dat s podvodným nebo nepoctivým úmyslem získat ekonomický prospěch.

Obdobně jako v platné právní úpravě byl v nepřijatém trestním zákoně upraven trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s autorským právem a práv k databázi (§ 245 nepřijatého trestního zákona) s tím rozdílem, že skutková podstata tohoto trestného činu, stejně jako u majetkových trestných činů, obsahovala vyšší trestní sazbu.

Návrh trestního zákona již nezahrnoval trestný čin ohrožování mravnosti, ale obsahoval trestný čin šíření a přechovávání pornografie (§ 166 nepřijatého trestního zákona), zejména pornografie dětské a zobrazující jiné patologické praktiky.

Projednávaný trestní zákoník

Úvodem je k projednávanému trestnímu zákoníku třeba uvést, že dělí trestné činy na přečiny³⁰ a zločiny stejně jako nepřijatý trestní zákon. Zavádí tzv. bipatrici na rozdíl od platné právní úpravy.

Trestné činy majetkové systematicky řadí do hlavy páté stejně jako nepřijatý trestní zákon.

Pakliže byl v předcházející části tohoto příspěvku zmíněn trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 183 projednávaného trestního zákoníku), je třeba uvést, že projednávaný trestní zákoník zavedl vedle uvedeného ještě trestný čin (přečin) legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti (§ 184 projednávaného trestního zákoníku), přičemž definuje nedbalost v § 16 projednávaného trestného činu.³¹

²⁹ Úmluva počítačové kriminalitě definuje pojmy „počítačový systém“ a „počítačová data“ v kapitole I, článku 1. Počítačovým systémem se rozumí jakýkoli přístroj nebo skupina propojených nebo souvisejících přístrojů, z nichž jeden nebo více prostřednictvím programu automaticky zpracovávají data. Počítačovými daty se rozumí jakékoliv zastoupení faktů, informací nebo konceptů ve formě vhodné pro zpracování v počítačovém systému včetně programu vhodného k tvorbě počítačových systémů vykonávajících činnost.

³⁰ Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do tří let (§ 14 odst. 2 projednávaného trestního zákoníku).

³¹ Podle § 16 projednávaného trestního zákoníku je trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel
a) věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo

Stejně jako nepřijatý trestní zákon zavádí právě projednávaný trestní zákon ve vztahu k počítačové kriminalitě trestné činy neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací (§ 197 projednávaného trestního zákoníku), opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat (§ 198 projednávaného trestního zákoníku) a poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti (§ 199 projednávaného trestního zákoníku) s tím rozdílem, že trestní sankci zákaz činnosti předsouvá před propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, a dále drobně pozměňuje dikci jednotlivých skutkových podstat.³²

Mezi trestné činy hospodářské byl zařazen trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 201 projednávaného trestního zákoníku), tzn. že platební karty (prostředky) se již systematicky neřadí mezi trestné činy majetkové jako je tomu u platného trestního zákona nebo tomu bylo v nepřijatém trestním zákoně.

Kromě platebních prostředků je třeba ještě uvést trestný čin porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (§ 237 projednávaného trestního zákoníku), jehož úprava je obdobná jako v platném trestním zákoně a nepřijatém trestním zákoně.

Projednávaný trestní zákoník stejně jako nepřijatý trestní zákon již nezahrnuje trestný čin ohrožování mravnosti, ale obsahuje trestný čin šíření pornografie (§ 157 projednávaného trestního zákoníku), výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 158 projednávaného trestního zákoníku) a zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 159 projednávaného trestního zákoníku).

Již zmíněný slovenský nebo maďarský trestní zákon kromě zavedení skutkových podstat týkající se pornografie definují pro jejich účely i pojmy „pornografie“ a „dětská pornografie“ nebo „pornografický obrázek“ a „pornografické zobrazení“, což projednávaný trestní zákoník nečiní.

Projednávaný trestní zákoník nedostatečně definuje používané pojmy, i když v důvodové zprávě bylo uvedeno, že „součástí tohoto návrhu není definice pornografického díla především s ohledem na to, že posuzování tohoto pojmu nečiní v praxi potíží.“³³

Závěr

Funkce prostředků komunikace a platebních karet se rozvíjejí značnou rychlostí i nelegální činnost, která se na jejich používání váže nebo jejím předmětem útoku jsou právě moderní prostředky komunikace či karty.

Na první pohled se jeví, že dokumenty (vládní či nevládní), ale především projednávaný trestní zákoník reagují na vývoj kyberkriminality dostatečně, což samozřejmě nakonec vždy ukáže praxe.

---

b) nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

Trestný čin je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.

³² Jedná se o slovo „překonat“ v § 197 odst. 1 projednávaného trestního zákoníku, které nahradilo slovo „porušit“ v § 205 odst. 1 nepřijatého trestního zákona, a dále se jedná o slovo podnikatel“ v § 197 odst.

4 projednávaného trestního zákoníku, které nahradilo spojení „provozovat podnikatelskou činnost podle zvláštního právního předpisu, státního podniku nebo jiného podniku“ u trestného činu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a poškození a zneužití záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací. U trestného činu opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat bylo § 198 odst. 1 projednávaného trestního zákoníku původní spojení „podobná data“ nahrazen „jakýkoli jiný podobný prostředek“, a dále byla zavedena sankce propadnutí majetku.

³³ Důvodová zpráva [citováno 22. července 2007]. Dostupný z: <http://portal.justice.cz/uvod/justice.aspx>.

Vedle zákonné úpravy, se domnívám, je vhodné zvyšovat informovanost v oblasti kyberkriminality v podstatě pouhým uveřejňováním dokumentů k dané problematice. Informovanost je totiž významným bodem v prevenci kriminality.